

K DIELU JÁNA ŠTEVČEKA. PRI PRÍLEŽITOSTI NEDOŽITÉHO 85. VÝROČIA NARODENIA LITERÁRNEHO VEDCA, PEDAGÓGA, PREKLADATEĽA. Bratislava : Univerzita Komenského v Bratislave, 2015. 169 s.

Publikácia *K dielu Jána Števčeka* predstavuje zborníkovú obdobu konferencie s názvom *K životu a dielu prof. Jána Števčeka*. Konferencia sa konala 5. novembra 2014 na počesť nedožitého 85. výročia narodenia literárneho vedca, pedagóga a prekladateľa Jána Števčeka na Katedre slovenskej literatúry a literárnej vedy Filozofickej fakulty Univerzity Komenského, kde Ján Števček profesijne pôsobil. Publikácia, o vydanie ktorej sa tiež postarala Univerzita Komenského v Bratislave, ponúka v tlačenej podobe takmer všetky príspevky (s výnimkou referátu Valéra Mikulu) prednesené na konferencii. Ide celkovo o sedem príspevkov rôzneho charakteru doplnených o vyčerpávajúcu bibliografiu, ktorá predstavuje presnú polovicu z celého rozsahu knihy, a o obrazovú prílohu.

Zborník otvára (hneď po úvode Dagmar Kročanovej) štúdia Petra Zajaca *Števčekove závoje*. Zajac na začiatku svojej štúdie predznamenáva, že predmetom jeho textu je špecifická časť Števčekovho diela, predovšetkým neskoré, najmä posledné dielo Jána Števčeka *Literárnohistorické etudy* a celá Zajacova štúdia je tak aj zosnovaná. Na celej ploche svojho textu však Zajac prináša zároveň aj koncízne naformulované definície základných, určujúcich princípov myslenia, ktoré platia pre Jána Števčeka vo všeobecnosti: „*Zotrvať na hranici, na prahu tajomstva, opakované odhaľovanie a zahaľovanie závoja, vyznačuje Števčekov štýl myslenia*“ (s. 16) a „*podobne celý život krúži okolo otázky, či sú Švantnerove romány realistické alebo moderné*“ (s. 17). Zajacovi však nejde len o sumarizačný pohľad späť, s cieľom čo najpregnantnejšie zadefinovať vedecké myslenie Jána Števčeka, práve naopak, sprítomňuje jeho myslenie v tých momentoch, ktoré majú aj perspektívny náboj. Vyberá si totižto za ústredný moment Števčekovho diela „závojitost“, teda moment, ktorý nehodnotí nekriticky, avšak práve svojím výberom sa rozhoduje sústrediť na problematiku, ktorú v kontexte svojich vlastných výskumných záujmov opretých o poznanie stavu literárnej vedy a jej potrieb pokladá za zmysluplnú a ktorou sa sám dlhodobo zaoberá. Zároveň za Števčeka dopovedá a v mnohom ďalej aj rozvíja smer jeho myslenia: „*Tu sa vracia Števček nepriamo k otázke Májinho závoja. Motív bohyne Máje – ale to už nehovorí Števček – a jej závoja rieši Schopenhauer ako problém skrývania a odkrývania*“ (s. 13), alebo: „*Tým by bolo možné preklenúť rozpor zamestnávajúci Jána Števčeka do konca jeho života, ktorý sa v konečnom dôsledku vracal vždy k jeho literárnohistorickému výrazu – rozpor medzi lyrizovanou prózou, naturizmom a expresionizmom*“ (s. 14).

Druhým z príspevkov je text Miloslava Vojtecha, ktorý sa prostredníctvom svojej štúdie zamerá na najrozsiahlejšie dielo Jána Števčeka, jeho literárnohistorickú syntézu *Dejiny slovenského románu*. Toto dielo však nesleduje komplexne, venuje sa len jeho problematickejšej časti, v ktorej sa Ján Števček postavil k počiatkom dejín slovenského

románu. Celkom jasným spôsobom sa Vojtech rozhodol pomenovať hlavné pozitíva i negatíva tejto časti Števčekovej práce. Čo sa týka „tienistých stránok“, Vojtech sa venuje predovšetkým – podľa jeho vlastných slov – síce originálnemu, no napriek tomu príliš širokému chápaniu románu v podaní Jána Števčeka, ktorého konceptuálnymi rámcami sa stali tri modely slovenského románu v jeho počiatočnej fáze, pričom čiastkovo uvádza aj tie otázky (a odpovede), ktoré vyplývajú z hľadiska dnešného stavu poznania Števčekovho konceptu. Pri svetlých stránkach sa pozastavuje na kratšom úseku, označuje za ne predovšetkým Števčekovu „reflexiu na pozadí širších súvislostí dejín európskeho románu“ (s. 28).

Ďalšia štúdia *Faustiáda Jána Števčeka* od Petra Darovca nadväzuje tak trochu na oba predchádzajúce texty zborníka, a to nielen cez osobu Jána Števčeka. V prvom rade sleduje spôsob práce Jána Števčeka so slovenským románom, a to tak ako Miloslav Vojtech v jeho počiatočných fázach, teda s románom slovenského klasicizmu, resp. romantizmu. Na rozdiel od Vojtecha venuje však Darovec svoju pozornosť ešte konkrétnejšiemu výseku slovenského románu – literárnej tvorbe racionalistického konceptu na konkrétnych ukážkach tvorby Jonáša Záborského. V druhom rade taktiež nadväzuje, a to už celkom otvorene, na Zajacovu štúdiu *Števčekove závoje*, ktorej výsledky prezentujúce Jána Števčeka ako autora zotrvávajúceho na „prahu tajomstva“ (s. 16) jednak kontextualizuje, no zároveň potvrdzuje poukázaním na celoživotný negatívny postoj Jána Števčeka k racionalizmu, a to práve z toho dôvodu, že racionalizmus v literatúre nechával až príliš málo tajomstva.

Tri štúdie, prvá Petra Zajaca, druhá Miloslava Vojtecha a tretia Petra Darovca sa čiastočne zameriavajú na rovnaké aspekty Števčekovho diela a vytvárajú tak súhrn pohľadov, ktoré síce majú osobitú optiku, avšak zároveň navzájom spolupôsobia, a práve tak ponúkajú čitateľovi poznanie oveľa väčšej výpovednej hodnoty. Najmä prvá štúdia *Števčekove závoje* sa javí ako vhodne zvolený úvod zborníka, keďže Peter Zajac, hoci sa v prvom pláne nesnažil o sumarizačné resumé Števčekovho života a zameral sa celkom špecificky na vybraný fenomén jeho myslenia, funkčne odbočil k viacerým oblastiam práce Jána Števčeka, ktoré sú, ako sa ukazuje, živé nielen preňho. Napríklad aj ku vzťahu literatúry a výtvarného umenia v podaní Jána Števčeka, ktorej sa venuje štvrtá, rozsahom najväčšia štúdia v zborníku od Andrey Bokníkovej.

Štúdia Andrey Bokníkovej *K polymúzickosti Jána Števčeka* je nielen najrozsiahlejšia, ale vykazuje aj veľké známky systematickosti. Za ústredný pojem charakterizujúci Jána Števčeka si Bokníková vybrala polymúzickosť, ktorú zastrešuje päť oblastí – „evokovaný svet (...), báseň ako klenba (...), apollinairovský princíp (...), žánrový obrázok, plenér, zátišie, miniatúra (...), monumentalizácia buď postavy, alebo detailu“ (s. 38). V rámci každého jedného okruhu Bokníková podáva vyčerpávajúcu analýzu daného fenoménu, konkretizovanú pomocou vybraných textov Jána Števčeka a kontextualizovanú širokým okruhom domácich i zahraničných literárnych vedcov. Toto kontextualizovanie však nezostáva len v momente postrehu, práve naopak, Bokníková dokáže vytážiť z každej asociácie maximum vzhľadom na zámer štúdie, keďže každé skontextualizovanie využíva najmä na hlbšie pochopenie myslenia Jána Števčeka a dôkladne sa tak zameriava na významové, systémové i konceptuálne rozdiely, podobnosti a špecifiká v literárnoved-

nom poňatí toho-ktorého okruhu. V sumáre teda platí, že štúdia Andrey Bokníkovej predstavuje text vyznačujúci sa najmä komplexnosťou a originalnosťou.

Piata štúdia Tamary Janecovej sa zaoberá vzťahom Jána Števčeka k ruskej literatúre, a to v dvoch úrovniach. Jednak k ruskej umeleckej literatúre (Tolstoj, Dostojevskij) a tak tiež k ruskej literárnej vede (Tomašovskij, Šklovskij, Lichačov, Bachtin). Z pohľadu Janecovej ide o komentované resumé, pričom sa dostáva prostredníctvom komentárov najmä k hodnoteniam, akým spôsobom pracoval Števček s ruskými inšpiráciami a čo táto práca znamená v kontexte jeho celého literárnovedného diela.

Dva posledné texty osobne a bibliograficky ladené, Števčekomho kolegu a priateľa Vladimíra Petríka a Števčekomvej sestry Ety Spišákovej, sú vzhľadom na jubilantský a spomienkový charakter zborníka logickým záverom. Vladimír Petřík prispieva textom *Profesor Ján Števček – ako som ho poznal* spomienkami, ktoré sa viažu, vzhľadom na charakter ich vzťahu, najmä na Števčekov profesijný život, či už na jeho literárnovedné pôsobenie, ale aj širšie spoločensko-politické súvislosti, Eta Spišáková, sestra jubilanta, zase ešte o niečo osobnejším textom, ktorý je však čiastočne tiež osnovaný na vybraných momentoch jeho pracovných záujmov a inšpiráciách.

Zborník *K dielu Jána Števčeka* tak prináša viacero pohľadov na osobu profesora Števčeka, ktoré sa navzájom dopĺňajú, pričom za zvládnuté sa dá považovať tiež vykladanie zborníka vychádzajúce z logického radenia jednotlivých príspevkov.

Daniel Domorák

Mgr. Daniel Domorák
Ústav slovenskej literatúry SAV
Konventná 13
811 03 Bratislava
SR
e-mail: domorakd@gmail.com

FÜLÖPOVÁ, Marta: ODVRÁVAJÚCE OBRAZY. Vzájomná podoba Maďarov a Slovákov v slovenskej a maďarskej próze 19. storočia. Bratislava : Vydavateľstvo UK, 2014. 204 s.

Publikácia Marty Fülöpovej s názvom *Odvrávajúce obrazy. Vzájomná podoba Maďarov a Slovákov v slovenskej a maďarskej próze 19. storočia* je knižným vydaním doktorandskej dizertačnej práce, ktorú autorka obhájila na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského v roku 2013. Je kvalitným a inšpiratívnym príspevkom do diskusie o problematike nacionalizmu 19. storočia, široko využívajúcim a originálne zhodnocujúcim nielen podnety imagológie a literárnovednej komparistiky, ale v širokej miere aj aktuálne prístupy všeobecnej historiografie, etnológie a sociológie.